

בעהש"ת

שבע היים

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר
הגה"ק זצוקללה"ה

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

פרשת וירא תשפ"ג

גליון ב' אלפים מ"א

שנה ל"ט • גליון ד'

יוצא לאור ע"י

מכון הוצאה לאור "שבע היים"

אגוד חסידי צאנז

רח' רבי עקיבא 8 • קרית צאנז נתניה

טלפון/פקס: 09-8820355

בארה"ב: 201-472-0556

תוכן הענינים

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

בשיעור חומש ורש"י פרשת וירא תשי"א

- ממרא נתן לאברהם אבינו צמח הנקרא 'עצה' לשים על מקום המילה לשם רפואה.
- אברהם חשש שמחמת חולשתו לא יכניסו משרתיו אורחים ולכן ישב בעצמו פתח האהל.
- מלאך אחד הציל את לוט וריפא את אברהם, כי רק אם הוא יתרפא ויחיה יוכל לוט להינצל בזכותו.
- המזכך את עצמו יכול לראות בעיני בשר מלאכים, וכן לראות צדיקים מהעולם העליון.
- המדבר סרה על צדיקים הרי זה סימן שפגם באות ברית קודש, ולכן הוא והצדיק הם שני הפכים.
- אברהם אבינו לא השתמש בשם של קפיצת הדרך להביא מהר את המים והלחם, כדי למעט בנסים.
- הקב"ה חפץ שמשוה יוציא מים מסלע בלי מעשה טבעי של הכאה, ללמד את ישראל טרם כניסתם לארץ שלא ישתדלו הרבה לפרנסתם רק יבטחו בה'.
- משה רבינו הכה בסלע במעשה טבעי כי סבר שיש להשתדל כמה שאפשר ללכת בדרך הטבע.
- אברהם בדק את טיב האורחים על ידי שנתן להם מעט מים וראה אם המים מתברכים ומתרבים.
- אכילת שיירי מאכל הצדיק מסוגל להביא לידי קדושה, ומי שאכל אצל אברהם ניטל ממנו יצר הרע.
- הגרים שעשה אברהם היו גם הם הולכים ומפרסמים את שם ה' בכל העולם.
- אברהם אמר לשרה שהיא עצמה תלוש העוגות, כי במקום פיקוח נפש אין לסמוך על משרתים גוים.
- המלאכים אכלו בשר וחמאה על שולחן אחד, כי אברהם עמד עליהם כשומר שלא יאכלו בשר בחלב.
- המלאכים אכלו בשר בחלב על שולחן אחד מחמת אימת אברהם, כתינוקות הקוראים לאור הנר.
- התביעה על שרה מדוע לא ענתה אמן על ברכת המלאכים כעת חיה ולשרה בן.
- נשמות גבוהות אין מתקיימות בעולם, ורק על ידי הצחוק שצחקה שרה היו יכולים להמשיך לעולם נשמה שתתקיים.

דברי תורה
מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם

- מספה"ק ישמח משה, דעיקר האכילה הוא לתיקון הניצוצות ומאכילה זו ניוזנת הנשמה הרוחנית, ואילו הגוף הגשמי מקבל כח מעצם האכילה.
- המלאכים ראו את אברהם אבינו אוכל בקדושה, ועל כן אכלו אף הם בדרך זו של תיקון ניצוצי הקדושה, כדי שלא לשנות מן המנהג.
- כל אדם יכול להגיע למדרגה זו על ידי שכוונתו באכילתו תהיה לצבור כח לעבודת ה'.
- מספה"ק עבודת ישראל בשם הרבי ר' זושא, לאכול מתוך כוונה שהשי"ת היה יכול לבוראו באופן שלא יזדקק לאכילה.
- אברהם אבינו היה מכניס אורחים בכדי שיראו אותו אוכל בקדושה וטהרה וממנו יראו וכן יעשו.
- תענוג רוחני נשאר גם לאחר זמן, וכמה שיהנה ישאף לעוד ועוד, מה שאין כן הנאה גשמית שתקפה פג לאחר זמן וגם נעשה למאוס בעיניו.
- כשהאכילה מביאה לידי שמחה גם למשך זמן, מוכח שהאכילה היתה באופן הראוי.

ישמח לב מבקשי ה'

בהלל והודות להשי"ת שמחים אנו להרנין כל ישרי לב
כי זכינו בס"ד לההדיר מחדש בפאר והדר רב
את כל שבעת הכרכים של ספרי הקודש
שו"ת "דברי יציב"
וכן זכינו בס"ד להוציא לאור עולם
מהדורה חדשה של הספה"ק
"שפע חיים" דרשות חומש רש"י שנת תשמ"ב
שנדפס בפאר ובהדר רב
לרגל ההוצאה לאור נמכרים הספרים במחיר מבעע מיוחד
וכל הקודם זוכה!

לפרטים יש להתקשר בארה"ק בטלפון: 052-7140042

בארה"ב בטלפון: 845-320-2558

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

בשיעור חומש ורש"י פרשת וירא תשי"א

אדם חשוב וצדיק כאברהם ונתנסה בעשר נסיונות ועמד בכולן ולא שאל עצה, אך שאל עצה על המילה שצוהו הקדוש ברוך הוא, עיי"ש. וכבר ענו ואמרו דברים הרבה ליישב תמיהה זו.

אכן בפשטות נראה לבאר, שלא נתן לו ממרא עצה על עצם המילה אם להימול או לא, אלא שיעץ לו ממרא עצה טובה כיצד ובאיזה אופן יעשה את מעשה המילה על הצד היותר טוב באופן שלא יבוא לידי סכנה.

וי"ש שכתבו (ראה ברית אברהם, פרס יוסף) שהכוונה על מה שמצינו במסכת שבת (עו, א) שיש מין צמח הנקרא 'עצה' לגבי המוציאו לרשות הרבים ששיעורו כמלא פי גמל, עיי"ש, והיינו שממרא נתן לאברהם אבינו עשב זה הנקרא 'עצה' כדי שיעשה ממנו רפואה ויניח רפואה זו 'על המילה' דהיינו על מקום המילה, להחיש לו רפואה.

עוד פירש רש"י, פתח האהל, לראות אם יש עובר ושם ויכניסם בביתו, ע"כ. לכאורה יש להתבונן, האם אמנם כך היתה דרכו של אברהם אבינו כל ימיו לישב מבוקר ועד ערב בפתח האהל לראות אם יש אורחים, אם כן תורה מה

וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח האהל כחום היום. (בראשית יח, א)

כבר דקדקו המפרשים (ראה אלשיך הק'); כלי יקר) למה נאמר וירא אליו, ולא הזכיר מפורש שמו, וירא אל אברהם.

ועל דרך הפשט נראה, שבא הכתוב בזה ללמדנו שאין פרשה זו ענין חדש בפני עצמו, אלא הוא קשור אל האמור בפרשה שלמעלה ממנו, שם נאמר שאברהם אבינו מל עצמו כאשר דיבר אליו ה', ועל כך אמר כאן הכתוב שה' נראה אליו לשאול בשלומו, וכפי שכתב רש"י, וירא אליו, לבקר את החולה, אמר רבי חמא בר חנינא יום שלישי למילתו היה, ובא הקב"ה ושאל בשלומו, ע"כ. לפיכך דקדק הכתוב ואמר וירא אליו, כלומר, אל מי שכבר נזכר שמו בפרשה הקודמת ואודות הענין האמור שם בפרשה, דהיינו שאברהם אבינו נימול והיה חלוש וחולה, ועל זאת בא הקב"ה להיראות אליו, והבן.

ברש"י, באלוני ממרא, הוא שנתן לו עצה על המילה, לפיכך נגלה עליו בחלקו, ע"כ. וכבר תמהו כאן בדעת יקנים לבעלי התוספות, וז"ל, ותימה, וכי

ולדברינו ענין זה נרמז כבר כאן בפסוק וירא אליו וגו'.

ויש להסמיק לכך מה שכתב בספה"ק תולדות יעקב יוסף (קונטרס אחרון) וול"ק, עוד שמעתי ממורי [הבעש"ט הק' זי"ע] ביאור גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה, והקשה. והעולה, שלפעמים הכנסת אורחים הוא ביטול תורה, או סיפורי לשון הרע וכו', מכל מקום גדולה הכנסת אורחים, עכל"ק. וזה עולה יפה עם דברינו, שבדרך כלל לא היה אברהם אבינו יושב בעצמו בפתח האהל כי היה חושש מפני ביטול תורה, אבל באותו היום כיון שחשש שמשרתיו לא יכניסו האורחים ותבטל המצוה, ישב בעצמו פתח האהל, כי גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה, דהיינו אפילו אם יבוא על ידי הכנסת האורחים לידי ביטול תורה.

וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה. (יה, ב)

לכאורה יש להבין איך היה כוחו עמו בדיותו זקן ובא בימים בן תשעים ותשע שנים לרוץ בהגליו לקראת אורחים, ומה גם שהיה חולה וחלוש ביום שלישי למילתו.

ויבואר על פי מה שכתב רבנו בחיי (בפסוק א) שמפני שהשתדל אברהם אבינו במצות המילה זכה לגילוי שכינה, וזהו (משלי טו, טו) באור פני מלך חיים, כי מלת "חיים" כוללת רפואה מלשון (ישעיה לה, ט) ויחי מחליו, וכתוב (שם, טו) ותחלימיני והחיניני, וכן אברהם

תהא עליה ואימתי היה זמנו פנוי לעסוק בתורה, כדאמרו חז"ל (יומא כה, ב) אברהם אבינו זקן ויושב בשיבה היה.

והנראה לומר, שבאמת בימים כתיקונם לא היה אברהם אבינו יושב בעצמו בפתח האהל, אלא היו לו משרתים מיוחדים הממונים מטעמו לישב שם כל היום ולקבל את פני האורחים, רק שבאותו יום שלישי למילתו שגברה עליו חולשתו, שוב לא במה אברהם אבינו במשרתיו העומדים בחוץ שיעשו מלאכתם, כי חשש שמא הם יחוסו על כוחותיו ולכן לא יכניסו אליו את העוברים ושבים, ואף ידחו את כל האורחים המבקשים להיכנס ויאמרו להם שהיום מחמת חוליו של אברהם אי אפשר להיכנס אליו, לפיכך דווקא באותו היום יצא אברהם אבינו בעצמו וישב בפתח האהל לקבל את פני האורחים.

על זאת בא הכתוב לספר גודל שבחו של אברהם אבינו עד כמה מסר נפשו למען מצות הכנסת אורחים, שאף על פי שבאותו היום וירא אליו ה' וזכה לגילוי שכינה בביתו, כך שהיתה לו עוד סיבה באותו היום שלא לישב בעצמו בחוץ, מלבד מה שבכל יום לא היה רגיל בכך, עם כל זאת והוא יושב פתח האהל, שאברהם אבינו עזב את השכינה ויצא באותו היום לישב פתח האהל כדי לקבל בעצמו את האורחים, מחמת חששו שמא משרתיו ימנעו היום מלהכניס אורחים, וכדרך שדרשו בגמרא (שבת קכו, א) גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה, ודרשו מהאמור להלן (פסוק ג) אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך, עיי"ש,

תשל"ז, גליון אלף תתי"א; שפע קודש לברית מילה בפרשתן).

* * *

והנה שלשה אנשים נצבים עליו וגו'.

ברש"י, אחד לבשר את שרה, ואחד להפוך את סדום, ואחד לרפאות את אברהם, שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות וכו' ורפאל שרפא את אברהם הלך משם להציל את לוט, הוא שנאמר (להלן יט, ז) ויהי כהוציאם אותם החוצה ויאמר המלט על נפשך, למדת שהאחד היה מציל, ע"כ. ומקורו בגמרא (בבא מציעא פו, ב), ושם בתוספות (ד"ה ההוא) הקשו איך יתכן שמלאך רפאל שנשלח לרפא את אברהם הוא נשלח גם להציל את לוט, והרי אין מלאך אחד עושה שתי שליחויות, ותירצו דחשיב הכל שליחות אחת דרפואה והצלה ענין אחד הוא.

והנראה כביאור דבריהם, כי הנה כל סיבת הצלתו של לוט היתה בזכותו של אברהם שהגינה על לוט, כמו שנאמר (להלן יט, כט) ויהי בשחת אלקים את ערי הככר ויזכור אלקים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה [וברבנו בחיי שם כתב וז"ל, בזכרון אברהם הציל הדבקים בו]. בכך יתבאר, שלעולם עיקר שליחותו של מלאך רפאל היתה להציל את לוט, אבל אלמלי לא היה מרפא תחילה את אברהם מחוליו והיה מת ח"ו מתוך חוליו, שוב לא היה מקום אפשר להציל את לוט, כי לא היה לו עוד זכותו של אברהם למגן ולמחסה, על כן היה בהכרח לרפא את אברהם, הוי אומר שהרפואה וההצלה ענין אחד הוא.

* * *

הגיעה לו רפואה בגילוי שכינה שהיה חולה במצות מילה, ואז נתרפא כאשר נראה לו הש"י. עכל"ק עיי"ש בארוכה. אשר על כן כיון שעל ידי גילוי שכינה זו התרפא לגמרי יכול היה מיד לקום על רגליו והיה בכוחו אף לרוץ.

ושמחתי שכיוונתי בזה למה שכתב בש"ך על התורה, וז"ל, וירא אליו, לפי שהיה מצטער מכאב המילה, לכך נגלה לו באור פני מלך חיים, מיד חיתה המכה וקם ועמד על רגליו ורוץ, שנאמר וירא וירץ. עכ"ל.

ואזכיר כאן מה ששמעתי מכ"ק אאמ"ר זי"ע כד הוינא מליא, שפירש לשון הכתוב וישא עיניו וירא וגו' וירא וירץ לקראתם, וכבר דקדק רש"י למה נאמר שני פעמים וירא עיי"ש, אלא שבא הכתוב ללמדנו שעל אף שבשאר כל מצוות התורה טרם שיהודי בא לקיימם צריך הוא להקדים לפנייהם הכנה גדולה, ליטול ידיים, לחגור אבנט, להיטהר במקוה וכדומה, לא כן יעשה במצות הכנסת אורחים, כי אם יפנה להתעסק בהכנות שונות וילך למבול במקוה וכדומה, נמצא שבינתיים יעמוד האורח העני בחוץ ברעב ובצמא, לכן עליו למהר תיכף ומיד לקיים את המצוה בשלימות הראויה, ללא שהיות.

זהו שאמר הכתוב, שכאשר ראה אברהם אבינו שלשה אנשים נצבים עליו, מיד רץ לקראתם בלי שום עיכובים. לפיכך כפלה התורה שוב 'וירא וירץ', לרמוז שתיכף אחרי הראייה אותם מיד רץ לקראתם ברויות ולא התמהמה בשום הכנות לקראת המצוה, עכ"ק (ראה שיעור חומש רש"י פרשת וירא

כל זמן שאדם מגושם ושקוע בחומרות של העולם הזה, אבל אם הוא פורש עצמו מתאוות העולם הזה, אזי הוא יכול לראות גם בעיני בשר מראה רוחני אשר אינו נראה לסתם בני אדם.

וצדיק זה הפורש מהחומרות והגשמות, זוכה לראות גם את נשמות הצדיקים מהעולם העליון, כפי שכתב באגרת הקודש שבספה"ק נועם אלימלך, שהצדיקים כשמוכירין שם התנא או שאר בעלי השמועה, מציירים בשכלם כאילו התנא ההוא עומד בפניהם חי, אם שורש אורו ממרכבה העליונה, כדרך שמבואר בירושלמי (שבת א, ב) שצריך לצייר לעצמו הבעל השמועה כשמוכירין אותו, עכ"ל, והיינו שהם באמת זוכים לראות בעיניהם את מראה התנא. ובאמת אפילו אצל יהודים פשוטים בדרך האחרון, כשהיה להם קצת זפות העיניים, היו כמה פעמים זוכים לראות בעיניהם התגלות הצדיקים.

אולם יש כמה מדרגות זו למעלה מזו בראיית פני המלאכים, שיש הרואים בראיה ברורה ממש, ויש הרואים בראיה ממושטמת, וכפי שאמרו במדרש לגבי מראה נבואת ה' (ויקרא רבה א יד) מה בין משה לכל הנביאים, כל הנביאים היו רואים מתוך תשע אספקלריות, ומשה ראה מתוך אספקלריא אחת. רבנן אמרי, כל הנביאים ראו מתוך אספקלריא מלוכלכת, ומשה ראה מתוך אספקלריא מצוחצחת, עיי"ש, כן הוא גם לגבי ראיית המלאכים, שיש צדיקים הזוכים לראות מלאך בראיה ברורה ממש, ויש הרואים רק בראיה חלשה יותר כמי שמביט דרך הרבה מחיצות ולבושים, בבחינת הכתוב

וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה.

כבר עמד ברש"י על אומרו וירא וירא שני פעמים, ופירש כי הראשון כמשמעו והשני לשון הבנה וכו' עיי"ש. והנראה לומר עוד, כי הנה נחלקו הרמב"ם והרמב"ן אם אדם גשמי יכול לראות בעיני בשר את המלאכים, שדעת הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ב פרק ו; פרק מב; פרק מד-מה) שאי אפשר לראות את המלאכים בעיני בשר, כי אי אפשר לחומר שיראה מלאך רוחני ובלתי חומרי, אלא מה שנאמר כאן שאברהם אבינו ראה שלשה מלאכים נצבים עליו, הכוונה שראה אותם במראה הנבואה ודיבר אליהם במראה הנבואה, וכן בכל מקום שנאמר בתורה שהצדיקים ראו מלאכים אין הכוונה שראו אותם בעיני הבשר שלהם אלא שהכל היה במראה נבואה, עכ"ד.

אולם הרמב"ן בפירושו כאן הביא את דברי הרמב"ם והאריך לחלוק על דבריו, ותמצית דבריו, שבאמת כל מקום שהוזכר בכתוב ראיית מלאך, אין זה ענין של נבואה כלל, אלא הוא ענין ומדרגה שאדם זוכה ומשיג לראות בעיניו מראה של מלאך, וכן מה שנאמר כאן שראה שלשה 'אנשים' נצבים עליו, הכוונה שהיו המלאכים או בכחינה הידועה ליודעים הנקראת 'מלבוש', ומראה זה יושג בעיני בשר אצל זכי הנפשות כחסידים ובני הנביאים, עיי"ש.

והבלל בזה לפי המקובל בידינו מאבותינו, שאמנם סתם חומר אינו יכול לראות מראה רוחני, אך זהו רק

אברהם לגדול שבין שלשה האנשים, וקראם כולם אדוניים וכו' עיי"ש, והוא לא ידע שהמה מלאכים, אלא סבר שהם סתם עוברי אורח ערביים (רש"י להלן ד).

ונראה לבאר, בהקדם מה שכתבו בספרים הקדושים (ראה בעל שם טוב, פרשת קדושים, אות י; אנרא דפרקא, אות ע) לפרש הכתוב (תהלים נה, כא) שלח ידיו בשלומי חלל בריתו, שהמדבר עתק בגאווה וכוז על צדיקים, הרי זה סימן שהוא חילל ופגם את האות ברית קודש, וזהו 'שלח ידיו בשלומי' שאם שולח ידו לחלוק על הצדיקים שלומי אמוני ישראל, הרי זה סימן כי 'חלל בריתו'.

והענין בזה, כי זה לעומת זה עשה האלקים (קהלת ז, יד), ומאחר שאיש צדיק הוא רק מי שנוטר בריתו כידוע (ראה זזה"ק ח"א דף נט, ב ודף קעד, ב; ח"ב דף כג, א; תיקו"ז דף יא, א, ועוד), והוא בכלל (תהלים צד, יא) אור זרוע לצדיק, לכן הצד ההיפך המנוגד לעומת הצדיק הוא מי שאינו נוטר בריתו, ולכן כשרואים אחד ששונא את הצדיק, בהכרח שהוא חילל בריתו. כשם שהרשע הדבוק בשקר הוא רודף ומנגד את הצדיק אשר דבוק באמת, ועל דרך שכתב בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פרשת בא, ד"ה דשמעתי בשם גדול) בשם מורו ורבו הבעש"ט הקדוש זי"ע בדרך הלצה, אודות מאמר העולם שעם אמת אפשר ללכת בכל העולם, שהכוונה שהאיש הדבוק בעמוד האמת רודפים אותו מסוף העולם ועד סופו כך שהוא מוכרח לברוח וללכת בכל העולם, עכד"ק. ומרובה מידה טובה, שהאיש אשר הוא נוטר בריתו בקדושה, הוא זוכה להיות דבוק בצדיקים.

(שמות יט, ט) הנה אנכי בא אליך בעב הענן. [ראה שם בספורנו: אע"פ שכל נבואותיו של משה מעת מתן תורה והלאה היו באספקלריא המאירה, כאמרו ותמונת ה' יביט (במדבר יב, ח), מכל מקום נבואתו זאת היתה בעב הענן, עכ"ל].

והנה ידוע שהגוף הוא רק לבוש לנפש ולנשמה, כמו שנאמר (איוב י, יא) עור ובשר תלבישיני, וצדיקים כשהתבוננו על אדם אוי בראייתם הזכה לא התבוננו על גוף האדם שהוא רק לבוש חיצוני, אלא מיד הביטו בעיניים הזכות אל הנפש העליונה של האדם אשר לפניהם.

בבן יבואר דבר הכתוב, וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו, שבהשקפה ראשונה ראה אברהם אבינו לפניו את המלאכים כשהם לבושים בלבוש של גוף כאילו הם אנשים גשמיים (ראה רבנו בחיי להלן פסוק ח), אבל שוב שנית וירא, כשהתבונן והעמיק יותר בראייתו הזכה ראה שאין הם אנשים אלא מלאכים^א, ולכן יירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה, כי לפני סתם ערביים עוברי דרכים לא היה משתחוה, אלא שראה שהמה מלאכים.

ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך. (יה, ג)

בפשטות הכתוב, כפי שכתב רש"י בפירושו הראשון, אמר זאת

^א ראה רבנו בחיי (להלן פסוק ה) וז"ל: וסעדו לבכם, מכאן יש ללמוד סמך וסעד שהכיר בהם מלאכות אף על פי שבאו אליו בדמות אנשים, עיי"ש. עוד כתב (להלן פסוק טו) וז"ל: כי אברהם אבינו ידע שהיו אנשים והכיר בחכמתו בהם שהיו מלאכים, עכ"ל.

יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העין, ואקחה פת לחם וסעדו לבכם וגו'. (יה, ד-ה)

ברש"י, יקח נא, על ידי שליח, והקב"ה שילם לבניו על ידי שליח שנאמר (במדבר כ, יא) וירם משה את ידו ויך את הסלע, ע"כ. ויש להבין מדוע באמת את המים הביא על ידי שליח, ואילו את פת הלחם לקח בעצמו כמו שאמר ואקחה פת לחם.

נראה לומר, על פי מה שהזכרנו למעלה מדברי כ"ק אאמור"ר ז"ע, שאף שבכל אחת ממצוות ה' אשר תעשינה צריך אדם להבין עצמו בהכנה דרבה לפני קיום המצוה, אבל במצוות הכנסת אורחים אין להתמהמה בהכנות בשעה שהעני עומד בחוץ ברעב ובצמא, ובדרך זה יש לומר, שאמנם אברהם אבינו ביקש שהאורחים ירחצו את רגליהם, כמו שכתב רש"י שכסבור שהם ערביים שמשותחים לאבק רגליהם והקפיד שלא להכניס עבודה זרה לביתו, אבל מצד שני סבר שאם יתעכב להביא בעצמו את המים ורק אחר כך יתחיל להביא את הלחם לפני האורחים, הרי בתוך שיעור זמן זה ירעבו האורחים ללחם, לכן לא היתה לו ברירה אלא לבקש לשליח שיביא את המים, כך שהוא עצמו יוכל תיכף ומיד להתחיל ולהביא את הלחם.

ברם, על כך יש לכאורה לשאול, שהרי בוודאי זכה אברהם אבינו למדרגה של השתמשות בשם של קפיצת הדרך, ובפרט באותה שעה שזכה להתגלות השכינה, ואם כן היה יכול להשתמש בשם של קפיצת הדרך ולרוץ

ועל זאת שנינו (אבות א, ז) הרחק משכן ירע', כלומר שיש להתרחק ממי שהוא פוגם באות ברית קודש והוא בבחינת (בראשית לה, ז) ויהי ער בכור יהודה ירע' בעיני ה', ובבחינת (ישעיהו ג, יא) אוי לרשע ירע' וגו', כי המתרחק מרשעים אלו הרי זה סימן על עצמו שהוא שומר הברית בקדושה.

הנה כי כן, הגם שהיה אברהם אבינו מגוייר גרים (בראשית רבה למ, ד), אבל לא היה מקבל גרים אשר פגמו במידת היסוד והם בכלל חילול בריתו, כי הוא והם המה שני הפכים המתנגדים זה לזה, וכפי שבאמת אמרו חז"ל (עירובין יב, א; בראשית רבה מה, ח) שאברהם אבינו יושב על פתחו של גיהנום ואינו מניח לאדם מהול לירד לתוכו, ולעתיד לבוא יוציא מהגיהנום כל הרשעים חוץ ממי שבא על הגויה דמשכה ערלתו ולא מבשקר ליה [פירש רש"י, ולא מבשקר, איננו מכירו שהוא יהודי, דמשכה ערלתו דדומה לו כמו שאינו נימול].

בבן יפורש הכתוב, שכשראה אברהם את אותם ערביים עוכרים בדרך, ענה ואמר להם, אם נא מצאתי חן בעיניך, פירוש אם אמנם אני נושא חן בעיניך ואין לבך חלוק על הצדיק, הרי זה סימן שלא חיללת בריתך, ואם כן אל נא תעבור מעל עבדך ובוא נא אל צל קורתו ואגייר אותך, אבל אם אין אנכי מוצא חן בעיניך, ואתה בבחינת שלח ידיו בשלומיו וחולק על הצדיק, הרי זה סימן שאתה איש טמא ובכלל חילול בריתו, ואם כן אל נא תבוא אל ביתי.

מִן הַסֵּלַע הַיָּא שְׁלֵא כְדָרְךְ הַטְּבַע, שְׁהָרִי
 אִין דְּרַכּוֹ שֶׁל סֵּלַע הַלְּהוּצִיא מִיָּם אֵלֶּא אִשׁ
 אֹו דְּבִשׁ וְשִׁמּוֹן, כְּפִי שְׁאִמְרוּ שֶׁם בְּמִדְרַשׁ
 (יִלְקוּט שְׁמַעוֹנִי, פֶּרֶשׁת חוֹקֵת, רִמּוֹ תַּשְׁמַג) וְנִתְּן
 מִיָּמִיִּו, מִפְּנֵי שֶׁדְּרַכּוֹ שֶׁל סֵּלַע הַלְּהוּצִיא אִשׁ,
 שְׁנֵאמַר (שׁוֹפְטִים ו, כֵּא) וְתַעַל הָאִשׁ מִן
 הַצּוֹר, וְדְרַכּוֹ לְהוּצִיא דְּבִשׁ שְׁנֵאמַר (דְּבָרִים
 לֵב, יג) וַיִּנְקְהוּ דְּבִשׁ מִסֵּלַע, וְדְרַכּוֹ לְהוּצִיא
 שִׁמּוֹן שְׁנֵאמַר (שִׁם) וְשִׁמּוֹן מִחֲלָמִישׁ צוֹר,
 וְאִין דְּרַכּוֹ לְהוּצִיא מִיָּם, אֵלֶּא תֵּן דַּעֲתֵךְ
 עֲכָשִׁי שְׁלֵא תוּצִיא אֵלֶּא מִיָּם שְׁנֵאמַר
 וְנִתְּן מִיָּמִיִּו, ע"כ. הוּי אֹמֵר שֶׁהִיָּה זֶה נִם
 גְּדוֹל שֶׁהַסֵּלַע הַמוּצִיא אִשׁ דְּבִשׁ וְשִׁמּוֹן
 יוּצִיא עֲכָשִׁי מִיָּם, וּבְחִינַת (תַּעֲנִית כֵּה, א)
 מִי שְׁאִמְר לְשִׁמּוֹן וַיִּדְלֹק הוּא יֹאמֵר לְחֹמוֹן
 וַיִּדְלֹק.

זֹאת וְעוֹד, שְׁמֵאֲחֵר וּמְבוֹאֵר בְּדַבְּרֵי
 הַמִּדְרַשׁ שֶׁבְּדָרְךְ הַטְּבַע אִין מִיָּם
 בְּסֵלַע, נִמְצָא שֶׁהִיָּה זֶה נִם בְּחִינַת 'יש
 מֵאִין', אִשֶּׁר זֶהוּ נִם גְּדוֹל עַד מְאֹד, וְכִידוּעַ
 מֵה שֶׁכְּתַב הַט"ז ('או"ח סימן תער סק"א)
 בַּעֲנִין הֵנִם שֶׁהִיָּה בְּיוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל חֲנוּכָּה,
 עַל פִּי מֵה שְׁאִמְרוּ בּוֹהֵר הַקְּדוּשׁ (פֶּרֶשׁת
 תְּרוּמָה דף קנז, ב) עַל מֵה שְׁאִמְר אֱלִישֶׁעַ
 לְשׁוֹנְמִית (מְלָכִים ב' ד, ב) הַגִּידִי לִי מֵה יֵשׁ
 לְכִי לְךָ בְּבֵית וְגו', שְׁאִין הַשִּׁי"ת עוֹשֶׂה נִם
 לִיתֵן בְּרַכָּה אֵלֶּא כִּמֵּה שִׁישׁ כֶּכֶר בְּעוֹלָם,
 וְאֶפִּילוּ הוּא דְּבַר מוֹעֵט אֹו הוּא יִתְבָּרַךְ
 נוֹתֵן בְּרַכָּה לְהַרְבוֹת הַמַּעֲט, מֵה שְׁאִין כֵּן
 בְּדַבֵּר רִיקָן אִין שִׁיךְ כּוֹ בְּרַכָּה לְעִשׂוֹת
 בְּרִיָּה חֲדָשָׁה, וְזֶה הִיָּה הֵנִם בְּלִיל רֵאשׁוֹן
 שֶׁל חֲנוּכָּה, שְׁאֵלְמִילִי הִיָּה גְּדַלְק כֹּל מֵה
 שֶׁהִיָּה בְּלִילָה הַרֵאשׁוֹן לֹא הִיָּה מִקּוּם לָנִם
 לְחוֹל עַל שׁוּם דְּבַר, אֵלֶּא וְדָאִי דָּגִם
 בְּלִילָה הַרֵאשׁוֹן נִשְׁתִּיֵּר מִמֵּה שֶׁהִיָּה רֹאִי
 לֵה לְדִלּוֹק, וְעַל אוֹתוֹ הַשִּׁיּוֹר בָּאֵה הַבְּרַכָּה
 שֶׁנַּעֲשֶׂה שֶׁם נִם לְהַרְבוֹת אוֹתוֹ, עַכְדָּ"ק.

בְּרַגַע אַחַד לְהִבְיָא גַם אֵת הַמַּיִם וְגַם אֵת
 הַלְּחֵם בְּלִי לְהַתְּעַכֵּב כֹּלֵל, וְאִדְרַבָּה בְּכַךְ
 הִיָּה יִכּוֹל לְהִבְיָא הַמַּיִם יוֹתֵר בְּמַהִירוֹת
 מֵאִשֶּׁר עַל יְדֵי שְׁלִיחַ שְׁהוֹלֵךְ בְּרַגְלָיו בְּדָרְךְ
 הַטְּבַע, וְזֶה גַם שְׁהָרִי הִבָּא לְטַהַר
 מִסִּיעִין אוֹתוֹ (יִטְמָא לֵה, ב וְעוֹד)², וּבוֹדְרָאִי
 יִסִּיעוּ אוֹתוֹ מִשְׁמִים לְלַכַּת מַהֲרָה
 בְּקַפִּיצַת הַדְּרָךְ, וְלִמָּה מִסֵּר אֵת הַבָּאֵת
 הַמַּיִם לְיַדֵי שְׁלִיחַ.

עַל כְּרַחֵךְ יֵשׁ לְתַרְזֵן, שְׁאִבְרַהֵם אִבִּינוּ
 סָבַר שֶׁלְכַתְחִילָה אִין סוֹמְכִין עַל הֵנִם
 (פֶּסְחִים סד, ב), וְלָכֵן מוֹטֵב לְמַהֵר אֵת
 לְקַיֵּחַ הַמַּיִם עַל יְדֵי שְׁלִיחַת שְׁלִיחַ שִׁלְךָ
 מַהֲרָה בְּרַגְלָיו בְּדָרְךְ הַטְּבַע, וְלֹא לְסַמּוֹךְ
 עַל קַפִּיצַת הַדְּרָךְ.

*

בְּכֵן יְבוֹאֵרוּ כְּמִין חוֹמֵר דְּבָרֵי רִש"י,
 שֶׁהַקְּב"ה שִׁילֵם לְבָנָיו עַל יְדֵי שְׁלִיחַ
 שְׁנֵאמַר וַיִּרֶם מֹשֶׁה אֵת יָדוֹ וַיַּךְ אֵת הַסֵּלַע,
 כִּי הִנֵּה שֶׁם בְּפֶרֶשָׁה נֵאמַר (בְּמִדְבָר כ, ז-יא)
 וַיִּדְבֵר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, קַח אֵת הַמַּטֵּה
 וְהַקְּהַל אֵת הָעֵדָה אֲתָה וְאֶהְרֹן אַחִיךָ
 וְדַבַּרְתֶּם אֶל הַסֵּלַע לְעִינֵיהֶם וְנָתַן מִיָּמִיִּו
 וְהוּצִאתָ לָהֶם מִיָּם מִן הַסֵּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֵת
 הָעֵדָה וְאֵת בְּעִירָם וְגו', וַיִּרֶם מֹשֶׁה אֵת
 יָדוֹ וַיַּךְ אֵת הַסֵּלַע בְּמַטְהוֹ פַּעֲמָיִם וַיִּצְאוּ
 מַיִם רַבִּים וְגו', וְכֹל פֶּרֶשַׁת הוּצִאת הַמַּיִם

² א.ה. יתכן שהכוונה למה שפירש כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע כמ"פ (ראה בשיעור חומש רש"י פרשת ויקרא תשכ"ה, גליין אלף תתצ"א; שפע חיים דרשות חומש רש"י, תשר"מ, פרשת ואתחנן, עמ' ססב) שלא אמרו בא ליטהר, אלא לטהר, כלומר לטהר אחרים, שאינו דורש טובת עצמו ואין לו כל פניה וכוונה עצמית, אלא כל מעשיו בכוונה זכה בלתי לה' לבדו, למען יכירו וידעו שיש בורא עולם, אז מסייעין אותו מן השמים.

לפיכך מידה כנגד מידה נגזר עליו שלא להיכנס לארץ ישראל, כמו שנאמר שם (במדבר כ, יב) לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם, כי הנה הקב"ה היה חפץ ללמד ולהורות לבני ישראל בהוצאת המים בדרך נס שלא בדרך הטבע, שכאשר יכנסו לארץ ישראל לא ירבו בפעולות של חרישה וזריעה, כי אז תורה מה תהא עליה, כמו שמוכח במדרש (הובא בטור אר"ח סימן רצ) שאמרה תורה לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, כשיכנסו ישראל לארץ זה רץ לכרמו וזה רץ לשדהו ואני מה תהא עלי, עיי"ש, אלא תהיה תורתם אומנתם ויבטחו בה' שישלח להם מזונם בדרך נס. אבל עכשיו שמשנה רבינו הכה בסלע ובכך הורה שיש לעשות השתדלות בדרך הטבע לצורך הפרנסה, נגזר עליו שלא יכנס לארץ, פן ילמדו שם בני ישראל ממנו שיש להרבות בפעולות והשתדלויות לצורך פרנסה, בשעה שבאמת אפשר להם לישב על התורה ועל העבודה בלי לעשות שום פעולה לצורך מחייתם ופרנסתם, אלא הקב"ה יספיק להם כל צרכיהם בדרך נס, כפי שהיה בעת ישיבתם במדבר שזכו למן ולמים בדרך נס.

*

בלכתך בדרך זו יבואר לנכון מה שאמרו במדרש (ילקוט שמעוני, פרשת חקת, רמז תשסג) על הפסוק ודברתם אל הסלע, שאמר הקב"ה למשה, שנה עליו פרק אחד, והוא מוציא מים מן הסלע, והביאור בזה, כי הנה כל טבע הבריאה משועבד לתורה, אשר מטעם זה קדמה התורה לעולם (בראשית רבה א,

וכאן כשהיו ישראל במדבר רצה הקב"ה להראות עוזו ונפלאותיו להוציא מים דווקא מסלע אשר אין בו אלא אש או דבש ושמן, ואין בו אפילו מעט מים שתחול עליו הברכה, ובכל זאת יצאו מימיו.

ולא זו בלבד שעצם יציאת המים מהסלע היא נס מופלא, ולא זו בלבד שהיה כאן נס של יש מאין, אלא רצה הקב"ה גם להראות שהמים יוצאים בלי שום מעשה ופעולה טבעית הכאה על הסלע, כדי שלא יהיה כאן שום שייכות לדרך הטבע ולפעולה טבעית של בשר ודם, אלא יהיה כולו נס מן השמים שלא בדרך הטבע, כשיראו ישראל שמתקיים בהם (ההלים קכא, ב) עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ, כאשר המה יעמדו ויראו איך שמשנה רבינו עומד אצל סלע ובלי שום הכאה ופעולה טבעית יצאו מים רבים, ומכך ילמדו ישראל שלא להרבות בפעולות והשתדלויות יתירות ומרובות, אלא יבטחו בה' שהוא יספיק להם כל צרכיהם, אבל אם משה רבינו יעשה אפילו פעולה קטנה של הכאה בסלע, שוב ילמדו ישראל לעצמם קל וחומר, שאם משה רבינו היה צריך לעשות פעולה קטנה הרי שהם לצורך פרנסתם יעשו הרבה יותר פעולות גדולות ומרובות לצורך פרנסה, ויסור לבכם מבטחון בה'.

*

אולם משה רבינו לא רצה שיהיה כולו בדרך נס למעלה מדרך הטבע, וסבר שיש להשתדל ככל האפשר למעט בנס וללכת בדרך הטבע, ולכן הכה בסלע כדי שתהיה איזה פעולה גשמית.

ולהורגם בידי שמים שלא כדרך בני אדם, ע"כ.

וענין הדבר, כי אין ראוי לאדם למסור דינו לשמים ולבקש משמים שיענישו את הרשע, כי אין לו לאדם לומר לבורא עולם מה לעשות ומה לפעול, כי הרי זה בבחינת מורה הוראה בפני רבו, לכן אמר לו רבי אלעזר למר עוקבא שרק ישכים ויעריב לבית המדרש לעסוק בתורה, ובכח התורה יהיו משועבדים אליו כל הארץ ומלוואה תבל ויושבי בה, ומאליהם יהיו כלים כל אויביו בלי שיצטרך לבקש על כך משמים.

*

בבן נבוא לביאור דברי רש"י, שלפי שאברהם אבינו אמר יקח נא על ידי שליח, שילם הקב"ה לבניו על ידי שליח שנאמר וירם משה את ידו ויך את הסלע, דהיינו כפי דרכנו למעלה שאברהם אבינו לא רצה להשתמש בשם של קפיצת הדרך כדי להביא את המים והלחם במהירות לאורחים, כי סבר שכל כמה שאפשר ללכת בדרך הטבע מוטב למעט בדרך גם, ולכן שילם הקב"ה לבניו על ידי שליח, שגם משה רבינו הכה את הסלע כדי להוציא את המים, דהיינו שגם משה למד מאברהם ללכת בדרך זו למעט בדרך גם ולפיכך הכה בסלע לעשות איזה פעולה טבעית ולא רצה שהמים יצאו מעצמם בדרך גם גמור.

יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העין.

יש לתת מעט מדוע אמר להביא רק מעט מים ולא מים רבים.

א; שבת פה, ב) כדי לקבוע שהתורה קודמת במעלה לעולם והטבע משועבדת אליה, ולכן על ידי דבקות בתורה זוכים להנהגה למעלה מדרך הטבע. אשר על כן אמר לו הקב"ה למשה שישנה פרק אחד אצל הסלע, ועל ידי כח התורה יוכל להמשיך את הכח של למעלה מדרך הטבע ויוכל להוציא נוללים מסלע בדרך שכולו גם ופלא בדיובור בלבד בלי שום פעולה טבעית, ויצאו מים מסלע בבחינת יש מאין, ובבחינת 'מאין יבוא עורי' שיהיה גם אפילו של יש מאין, כאשר 'עורי מעם ה' עושה שמים וארץ'.

זכור יבואר בטוב מעם מה שמצינו (גיטין ג, א) ששלח ליה מר עוקבא לרבי אלעזר, בני אדם העומדים עלי ובידי למסורם למלכות, מהו. שרטט וכתב ליה (תהלים לג, ב) אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי, אף על פי שרשע לנגדי אשמרה לפי מחסום. שלח ליה, קא מצערי לי טובא, ולא מצינא דאיקום בהו. שלח ליה (שם לג, ז) דום לה' והתחולל לו, דום לה' והוא יפילם לך חללים חללים, השכם והערב עליהן לבית המדרש והן כלין מאיליהן, ע"כ, והתוספות שם (ד"ה השכם) הקשו איך אמר לו להשכים ולהעריב לבית המדרש להתפלל עליהם שימותו, והרי אמרו בבבא קמא (צג, א) שהמוסר דינו לשמים הוא נענש תחילה, ותירצו בתירוץ השני, שאמר לו השכם עליהם לבית המדרש לעסוק בתורה, ע"כ. והוא עולה יפה עם דברי התוספות במסכת ברכות (ז, א ד"ה הווא) שכתבו שאף על פי שהצדוקים מורידין ולא מעלין, היינו בידי אדם, אבל בידי שמים לא אורח ארעא להענישם ולהטריחם

אמור מעתה שאברהם אבינו בדק את האורחים בשני סימנים, כי על פי שנים עדים יקום דבר, האחד, על ידי יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם, דהיינו שנתן להם מעט מים ובדק אם המים מתרבים, והשני, והשענו תחת העיץ, כדברי הוזהר הקדוש שהיה מושבים תחת העיץ לראות האם הענפים עושים צל נאה על ראשם, או שהענפים עולים למעלה.

בזה גם מיושב מדוע הביא את המים דווקא על ידי שליח, כי בתחילה לא רצה כלל להתעסק עמהם הוא בעצמו ולהביא להם מים, כי שמא הם רשעים האדוקים בעבודה זרה ואין הוא חפץ לשמש אותם, לכן שלח שליח שהוא יבדוק אותם כשיביא להם מים ויראה אם המים מתרבים, וכן בדק אותם על ידי ישיבה תחת ענפי העיץ, ורק אחרי שבדק אותם וראה שהם צדיקים אזי קיבל אותם לתוך אהלו ושירת אותם הוא בכבודו ובעצמו ואמר להם ואקחה פת לחם וגו'.

ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו כי על בן עברתם על עבדכם ויאמרו בן תעשה כאשר דברת.

ברש"י, אמר רבי חמא, לבכם אין כתיב כאן, אלא לבכם, מגיד שאין יצר הרע שולט במלאכים, ע"כ. מאלה הדברים נראה בפשטות שאברהם אבינו ידע שהמה מלאכים (וכן כתב רמב"ם בחיי כאן), אך עוד לאלו מילין לבאר דברי רש"י גם לפי פשטות הכתוב שלא ידע שהם מלאכים.

ונראה לומר על פי שאמרו כאן בוזהר הקדוש (דף קב, א-ב) שאברהם אבינו נטע אילן בכל מקום שהיה דר שם, ועל ידי אותו אילן ידע מי הוא מאמין בהקב"ה ומי עובד עבודה זרה, כי מי שהאמין בה' היה האילן פורש ענפיו ועושה צל נאה לחפות על ראשו, ומי שהתאחד בעבודה זרה הסתלק האילן מעליו וענפיו עלו למעלה. כמו כן היה האילן מודיע לו מי הוא טהור ומי הוא טמא, מי שהיה טהור היה האילן מקבל אותו בצילו, ומי שהיה טמא לא היה האילן מקבל אותו, אזי ידע אברהם אבינו שהוא טמא והיה מטהרו במים, ולכן כשהזמין אברהם אבינו את המלאכים אמר להם ורחצו רגליכם והשענו תחת העיץ, היינו לבדוק אותם על ידי העיץ, ואחרי שיעברו את הבדיקה המיוחדת הזאת בעץ ובמים, יוכל להכניסם לביתו ולתת להם פת לחם לסעוד לבם, עי"ש.

על דרך זה נראה להוסיף ולחדש, שהיה לו לאברהם אבינו עוד אופן לבחון את מיכם ומהותם של האורחים הבאים אליו, כי הגה במקום שהצדיק נמצא שם שורה ריבוי ברכה, כפי שמצינו (בראשית לט, ה) ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף ויהי ברכת ה' בכל אשר יש לו בבית ובשדה, והדברים קל וחומר, אם כאשר בא צדיק לבית רשע כפומיפר היתה ברכת ה' בכל אשר בבית, קל וחומר שכאשר בא צדיק לביתו של אברהם אבינו שבוודאי היתה שורה ברכת ה' בבית, ובזאת היה אברהם בוחן ובדק את האורחים אם הם הגונים וצדיקים, שהיה נותן להם רק מעט מים, ואם הם אנשים צדיקים אז תיכנס הברכה במים ויוכלו לרחוץ אפילו במעט מים.

ממאכלו שוב לא תשלוט בהם יצר הרע כמו שאינו שולט במלאכים ויהיה להם רק לב אחד.

*

גם לרבות, הנה הדעת נותנת שכל אותם הגרים שהיה אברהם מגייר, היו גם הם הולכים ועושים גרים אחרים בכל הארץ, כי היו הולכים ומודיעים לכל העולם מה שאמר להם אברהם אבינו שיש מנהיג לבורה, וכמו שנאמר (להלן כא, ג) ויטע אשל בכאר שבע ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם, ודרשו חז"ל (פסוה י, א) אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא, מלמד, שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקדוש ברוך הוא כפה כל עובר ושב וכו', ובוודאי כאשר שמעו את אלו הדברים היו יוצאים משם ומעבירים את הדברים לכל באי עולם.

זהו שאמר להם אברהם אבינו, ואקחה פת לחם, ועל ידי שתאכלו מהלחם הזה שוב לא תשלוט בכם יצר הרע, ולא זו בלבד שאתם תתקרבו תחת כנפי השכינה, אלא ואחר תעבורו, פירושו, שאחרי שתצאו מכאן תעברו מעיר לעיר ומשער לשער בכל העולם להכניס את כולם תחת כנפי השכינה ולפרסם את שם ה' בעולם.

והנה אברהם אבינו ברוב ענוותנותו שאמר (להלן יח, כז) ואנכי עפר ואפר, סבר שאדרכה אורחים אלו הצדיקים [שהמים המועטים התברכו אצלם והעץ קיבל אותם תחת ענפיו כדלעיל] באו אליו כדי להחזירו בתשובה, ולכן טרחו ובאו ממרחקים אליו כדי לדרוף אחריו ולקרבו תחת השכינה, וכמו שאמרו בזהר הקדוש

בהקדם מה שיש להתבונן כמה שאמר להם אברהם אבינו אחר תעבורו, שלכאורה אין זה מדרכי הנימוסין לומר לאורח אשר זה עתה בא עיף מן הדרך, אכול נא את לחמך ואחר כך קום ולך מכאן.

אכן יתבאר, על פי מה שמצינו (ברכות סד, א) שכל הנהגה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה כאילו נהנה מזיו שכינה, ומה גם שבאו אצל אברהם בפסח (רש"י להלן פסוק י), אשר המנהג אז להוסיף בכרכת המזון 'הרחמן הוא יגחילנו ליום שכולו טוב ליום שכולו ארוך ליום שצדיקים יושבים ועטרוניהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה', ובוודאי על ידי האכילה או אצל אברהם אבינו היו האורחים נהנים מזיו השכינה.

וזה ענין אכילת שיריים של צדיק, כי שולחנו של צדיק הוא כשולחן אשר לפני ה', כמו שנאמר (יחזקאל מא, כב) זה השלחן אשר לפני ה', ומאחר שהשכינה שורה על שולחנו של הצדיק והנהגה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה כאילו נהנה מזיו השכינה, או אכילת המאכל של הצדיק מביאה קדושה על האוכל משיריו שיכול ליכות למדרגות רמות עד להתפשטות הגשמיות.

בבן יבואר, שכאשר אכלו האורחים מפת הלחם של אברהם אבינו נכנסה ובאה בלבם קדושה גדולה כל כך עד ששוב לא שלט בהם יצר הרע, ולפיכך אמר להם ופעדו לבכם, ולא אמר לבבכם, דהיינו שאף אם נפרש הכתוב כפשוטו שלא ידע אברהם אבינו שהם מלאכים אלא סבר שהם סתם אנשים, אמר להם שאחרי שיאכלו

נראה לבאר על פי מה שנפסק להלכה (מור וש"ע אורח חיים סימן שכה, יב) שכשמחללין שבת על חולה שיש בו סכנה, משתדלין לעשות על ידי ישראלים גדולים ובני דעת, ולא לעשות על ידי אינו יהודי וקמנים ונשים, שמא יתעצלו ובתוך כך יבואו לידי פיקוח נפש. וברמ"א, שאם אפשר לעשות על ידי גוי בלא איחור כלל, עושין על ידי גוי, אבל במקום דיש לחוש שיתעצל הגוי אין לעשות על ידי גוי, עיי"ש.^א

ובבן יבואר, שכאשר ראה אברהם אבינו עוברי אורח הולכים בדרך כחום היום, חשש שמא יבואו לידי סכנה של פיקוח נפש ברעב ובצמא, ולכן לא רצה לעשות מעשים אלו על ידי שליחים ומשרתים, מחשש שמא יתעצלו, אלא אמר לשרה, מהרי שלש סאים וגו', שתעשי את הכל במהירות ובזריזות, ולכן לוישי את בעצמך, ועשי עונות, לא על ידי משרתים גוים, כדי למהר להביא את מאכלם בזריזות.

ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הנער וימהר לעשות אותו. (יח, יז)

בריש"י, אל הנער, זה ישמעאל, לחנכו במצוות, ע"כ. אמנם נראה

^א וראה שו"ת דברי יציב (אורח חיים סימן רס אות ה): ובט"ז שם סק"ה חלק עליו דגדולי ישראל הוא לשון דבוק, ומשמע גדולים וחכמים וכו' עיי"ש וכו', ולפענ"ד להוסיף עוד דמעלה יתירה איכא בהתעסקות תלמידי חכמים וגדולים שהם זריזים להציל את הנפש, ועל דרך שאמרו בשבת כ' ע"א ובכמ"ק דכהנים זריזין הן, ועדיף טפי שיעשו הם בזריזות.

(פרשת תרומה, ח"ב דף קכה, ב) דדהוא זכאה בעי למרדף בתר חייבא וכו', עיי"ש, ועל כן אמר להם אברהם, כי על בן עברתם על עבדכם, פירוש, שהרי זו כל עבודתכם ולמטרה זו עברתם ובאתם אלי כדי להחזיר אותי בתשובה, ואם כן לכו בכוחכם זה ואחר תעבורו מכאן להוסיף עוד ולעבור ממקום למקום להחזיר את כל העולם בתשובה.

אולם המלאכים אנו ואמרו לעומתו, בן תעשה כאשר דברת, שארבה, אנו באנו אליך לקבל תוספת קדושה על ידי האכילה משיירי מאכלך, וכן תעשה להביא לנו פת לחם ורק כך נוכח להחזיר את אחרים בתשובה. ואף שהם בעצמם ידעו שהם מלאכים, מכל מקום גם מלאכים זוכים לתוספת קדושה על ידי האכילה משיירי מאכלו של צדיק כאברהם אבינו.

וימהר אברהם האחלה אל שרה ויאמר מהרי שלש סאים קמח סולת לוישי ועשי עונות. (יח, יז)

לבאורה הוא פלא למה היה צריך להכין שיעור גדול ועצום של שלש סאים קמח סולת, וכי שלשה אנשים יכולים לאכול כל כך. אכן יבואר שבאמת אדם בשר ודם אינו יכול לאכול כל כך הרבה, אך אברהם אבינו הרי ידע שהמה מלאכים, וכפי דרכנו למעלה, ולא נתן להם את הלחם לשם אכילה גשמית אלא בבחינת הקרבת קרבן לגבוה.

מהרי שלש סאים קמח סולת לוישי ועשי עונות.

ולדעת המתירים על ידי שומר נראה לבאר - בדרך דרוש ולא להלכה למעשה - שזהו שאמר הכתוב, והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו, דהיינו שהיה עומד עליהם בתורת שומר שלא יבואו לאכול בשר בחלב ויחריזו (וכ"כ בספר לב אריה חולין קד, א).

*

ברם, אם אמנם עשו המלאכים כהלכה כאשר אכלו על שולחן אחד בשר וחלב, שוב צריך ביאור מה היתה המענה כנגדם בשעת קבלת התורה, כפי שאמרו במדרש (ראה שמות רבה כח, א; פסיקתא רבתי, כה, עשר תעשר) שבאותה שעה בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה, עשה בו הקב"ה קלסמירין פניו של משה דומה לאברהם, אמר להם הקב"ה אי אתם מתביישין הימנו, לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו בשר בחלב, עיי"ש, ולכאורה הרי לא אכלו ממש בשר בחלב, רק אכלו על שולחן אחד על ידי שומר.

על כן נראה לבאר קצת בסגנון אחר, שכשם שמצינו (שׁו"ע או"ח סימן ערה, ו) שתינוקות של בית רבן קוראין לאור הנר, מפני שאימת רבן עליהם, כן יתכן לחדש בדרך דרוש ולא להלכה למעשה, שאפילו הסוברים שאין מועיל שומר להעלות על שולחן אחד בשר בחלב, אבל אם רבו עומד שם מותר, כי אימת רבו עליו.

והנה אם נאמר שהצדיקים בארץ גדולים יותר מהמלאכים, נמצא שדין הצדיקים בארץ כדין רבו לגבי המלאכים, [שהרי דין גדול הדור כדין רבו מובהק (ראה תוספות ברכות לא, ב ד"ה מורה הלכה)], ושוב אי אפשר לתת

שדקדק הכתוב ללמדנו שאברהם אבינו רק אמר ונתן לו לעשות, אבל למעשה בסופו של דבר לא שמע ישמעאל בקולו ולא עשה מאומה אלא אברהם אבינו עשה הכל, וזה שנאמר, ויתן אל הנער במטרה שהוא יעשה, אבל באמת וימהר לעשותו אותו, כלומר שאברהם אבינו הוא מיהר לעשות אותו, וכפי שמוכח בפסוק שלאחריו שנאמר בו, ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה, הרי שהכתוב מעיד שאברהם עשה את בן הבקר ולא ישמעאל.

ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו. (יה, ח)

נראה לבאר, שבאמת לא נאמר כאן שהמלאכים אכלו בשר בחלב, רק שהוא הביא לפניהם חמאה וחלב וכן הבקר, והעלה את שניהם על שולחן אחד, כשחלק מהם אכלו חמאה וחלב וחלק מהם אכלו בשר. ברם, עדיין קשה, שהרי נפסק להלכה (שׁו"ע יו"ד סימן פח, א - ב) שאסור להעלות בשר על שולחן שאוכל עליו גבינה שמא יבוא לאכלם יחד, ואפילו בשני בני אדם אם הם מכירים זה את זה.

אכן, כבר הנו הפוסקים אם מועיל שומר כשמעלה על שולחן אחד בשר וחלב, דהיינו שהשומר יזכירנו שלא יבוא לאכול משניהם (ראה חידושי רעק"א שם בשם גן המלך; יד אפרים שם), כשם שמצינו לגבי איסור קריאה בשבת לאור הנר שמא יטה (או"ח סימן ערה, ג) שאם יש אחר עמו, אפילו אינו קורא, ואומר לו תן דעתך עלי שלא אטה, מותר.

מכאן אנו רואים שבמשך שלשה ימים הללו לא מצא אברהם אבינו אפילו רגע אחד פנוי לילך לבשר לשרה בשורה טובה זו, כי מיד אחרי שהקב"ה אמר לו אבל שרה אשתך יולדת בן, כתוב שם (כב-כד) ויכל לדבר אתו ויעל אלקים מעל אברהם, ויקח אברהם את ישמעאל בנו ואת כל ילידי ביתו וגו' וימל את בשר ערלתם וגו', ואברהם בן תשעים ותשע שנה בהמולו בשר ערלתו וגו', דהיינו שזירו עצמו תיכף אחרי הדיבור עם ה' לילך למול את עצמו ואת אנשי ביתו [ואחרי המילה היה חלש ולא היה כוחו עמו לילך לאהלה של שרה לבשר לה בשורה זו], ולכן לא שמעה שרה בשורה זו בלתי היום כאשר באו המלאכים אליו ושרה שומעת פתח האהל (וראה פנים יפות יח, יב).

* * *

ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלותי היתה לי עדנה ואדוני זקן. ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנתי. (יח, יב-יג)

ברמב"ן כתב וז"ל, והקב"ה האשים אותה לאברהם למה היה הדבר נמנע בעיניה, וראוי לה שתאמן, או שתאמר אמן כן יעשה ה', עכ"ל עיי"ש.

ולפי דרכו נראה לבאר, ששרה לא ראתה מי הם האנשים המברכים, שהרי היא עמדה אחורי הדלת (רש"י פסוק א), וסברה שאין אלו אלא גוים עובדי אורח פשוטים, ולפיכך צחקה בקרבה על ברכה זו ולא ענתה אחריהם אמן, כי סברה שזו ברכת שוא ותפילת שוא, ואם

למלאכים את התורה, כי אז יהיה אסור להם להורות הוראה בתורה, וכמו שנפסק להלכה (רמב"ם הלכות תלמוד תורה ה, ב) איזהו חולק על רבו, זה שקובע לו מדרש ויושב ודורש ומלמד שלא ברשות רבו ורבו קיים, ואף על פי שרבו במדינה אחרת, ואסור לאדם להורות בפני רבו לעולם, וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, ע"כ.

זהו שמען להם הקב"ה למלאכים, הרי אמש אכלתם אצל אברהם אבינו בשר בחלב על שולחן אחד, ועל כרחך סמכתם על ההיתר שכאשר אימת רבו עליו מותר לאכול בשר וחלב על שולחן אחד, ואם אמנם יש לאברהם אבינו דין רב עליכם כי הוא גדול הדור, שוב אי אפשר לכם לדון ולהורות בתורה שיש בזה משום מורה הלכה בפני רבו, ואם כן אין אתם יכולים לקבל את התורה, ודו"ק.

* * *

ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל. ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך ושרה שומעת פתח האהל והוא אחריו וגו'. ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלותי היתה לי עדנה ואדוני זקן. (יח, ט-יב)

באלה מקראי קודש רואים אנו דבר חידוש, שהרי משמע כאן שעד עכשיו לא שמעה שרה את הבשורה שהיא עתידה לילד בן, ועכשיו כששמעה על כך לראשונה צחקה בקרבה, והוא דבר חידוש, שהרי למעלה בפרשת לך לך כבר נאמר (יח, ט) ויאמר אלקים אבל שרה אשתך יולדת לך בן וגו', ומאז כבר עברו שלשה ימים.

בוודאי היו ממשיכים נשמה גבוהה כל כך שלא היה במציאות שתתקיים בעולם השפל הזה. ובוהו יבואר לנו מה שמצינו לעיל שכאשר אמר הקב"ה לאברהם וגם נתתי לך ממנה בן, אמר אברהם (י, יח) לו ישמעאל יחיה לפניך, הכוונה שכבר אברהם שרק נשמה כמו ישמעאל תוכל להתקיים ולחיות בעולם הזה, אבל נשמה גבוהה לא תוכל להתקיים, ועל זאת הבטיח לו הקב"ה, אבל שרה אשתך יולדת לך בן, שיהיה נשמה גבוהה ובכל זאת יוכל להתקיים, וקיומו יהיה כאשר 'וקראת את שמו יצחק', דהיינו שהקב"ה יעשה ששרה תצחק בקרבה ויקרא שמו על שם הצחוק, וצחוק זה שהיה בו ניצוץ דק של פגם באמונה יגרום שלא תהיה הנשמה גבוהה ורמה יתר על המידה, אלא תהיה לה כבר אפשרות להתקיים בעולם הזה.

זהו שאמר הכתוב, ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנתי, אבל באמת אל תתמה ותשאל למה זה צחקה שרה, כי מאת ה' היתה זאת שהיא תצחק, וסיבת הדבר יען כי היפלא מה' דבר למועד אשוב אליך בעת חיה ולשרה בן, ורק על ידי שצחקה שרה היו יכולים להמשיך נשמה שתתקיים בעולם הזה. ולכן כאשר כיחשה שרה ואמרה לא צחקתי, אמר לה הקב"ה לא כי צחקת, פירוש, אין את צריכה להתבייש בצחוק זה, כי אדרבה טוב עשית באותו הצחוק, כי רק כך היה אפשר להוריד לעולם את נשמת יצחק שיוכל להתקיים בעולם הזה ולהקים את כל האומה הישראלית לדור ודור ולחיותנו כהיום הזה.

אמרו (ברכות נד, א) שאם היתה אשתו מעוברת ואמר יהי רצון שתלד אשתי וזכר הרי זו תפלת שוא, קל וחומר שאם היא בת מאה שנה ואומרים לה יהי רצון שתלד וזכר הרי זו תפלת שוא, ולכן לא ענתה אחריהם אמן. אולם הקב"ה האשים אותה שאין זו תפלת שוא, כי היה לה לבטוח בה' אשר לא יפלא ממנו דבר ולא תהיה ברכת הדיוט קלה בעיניה, והיה לה לכל הפחות לענות אמן אחרי הברכה.

ויאמר שוב אשוב אליך בעת חיה והנה בן לשרה אשתך וגו'.
ואברהם ושרה זקנים באים בימים וגו'.
ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלותי היתה לי עדנה ואדוני זקן.
ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנתי. היפלא מה' דבר למועד אשוב אליך בעת חיה ולשרה בן. ותכחש שרה לאמר לא צחקתי כי יראה ויאמר לא כי צחקת. (יח, יט)

נראה לכאור סוד הענין שצחקה שרה בקרבה, על פי הידוע מצדיקים שכאשר המשיכו לעולם נשמות גבוהות עד מאד לא היו הנשמות יכולות להתקיים ולעמוד בעולם השפל הזה, רק כאשר היה להורים איזה שייכות ונגיעה קצת לגשמות אז היו יכולים להמשיך נשמות שיתקיימו בעולם הזה, והדברים עתיקין.

ומעתה כאשר אברהם ושרה היו זקנים ובאים בימים ולבם חלל בקרבם לגמרי מכל ניצוץ של גשמות,

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

כי על כל מוצא פי ה' יהיה האדם

השרת ירדו לממה ואכלו לחם וכו'. והקשה דלכאורה הוא פלא, כי הלא כל הענין שלא לשנות מן המנהג היינו דווקא באם השינוי נראה וניכר לעין כל, והוא מעין שינוי נימוס ודרך ארץ משאר בני אדם, וכגון מי שעושה מלאכה במקום שנהגו לא לעשות מלאכה, אך לא כן הוא בענין האכילה, שאין בזה נימוס, אלא מי שרעב הוא אוכל ומי ששבע אינו אוכל, ואדרבה אם יאכל תוך כדי שביעתו תהא זו אכילה גסה, ומי שיבוא לבית שיושבים בו אנשים ואוכלים בוודאי לא יצטרך לדחוק עצמו לאכול כשהוא שבע מחמת שלא לשנות מן המנהג. ואם כן למה היו המלאכים צריכים לאכול בביתו של אברהם אבינו.

ותירץ - ונביא דבריו הקדושים בתוספת ביאור - בהקדם הכתוב (משלי יג, כה) צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר, דהנה איתא בשולחן ערוך (אורח חיים ג, א) בביאור הנוסח בכרכת אשר יצר 'ומפליא לעשות', שהקב"ה קושר דבר רוחני בדבר גשמי, ובמגן אברהם (פ"ק ד) כתב וז"ל, ובכוונות כתוב, דהנשמה נהנית מרוחניות המאכל, והגוף נהנה מגשמיות

בתורה"ק (בראשית כא, לג) ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם. ובגמרא (סוטה י, א) אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא, מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקדוש ברוך הוא בפה כל עובר ושב. כיצד, לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו, אמר להם, וכי משלי אכלתם, משל אלקי עולם אכלתם, הודו ושבתו וברכו למי שאמר והיה העולם. ויש לבאר למה נכתב ענין זה ברמזיה ולא במפורש, ויקריא שם וגו'.

לעיל בפרשתן (יה, ד) ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו, ובבעל הטורים לבכם ג' במסורה, הכא וסעדו לבכם, ואידך (ישעיה סו, יד) וראיתם ושש לבכם, ואידך (תהלים מח, יד) שיתו לבכם לחילה. וצריך ביאור הרמז בזה.

נשמת הצדיק ניוזנת מחלק הרוחני שבמאכלים

יש לבאר על פי מה שכתב זקה"ק זי"ע בישמח משה (פרשת בראשית, ד"ה ויאמר אלקים) על הגמרא (בבא מציעא פו, א) לעולם אל ישנה אדם מן המנהג שהרי משה עלה למרום ולא אכל לחם ומלאכי

וזהו המעלה באכילת שיריים משולחן של צדיק, שבכח האכילה בקדושה ובטהרה על ידי הצדיק נתהפך המאכל ונהיה לדבר רוחני, ובכוחו להשפיע על הנפש הבהמית של האוכלה שיהא כולו רוחני, וכנודע באריכות העובדא אצל זק"ק מצאנו זי"ע, שאחד המשכילים אכל משיירי שולחנו ומני או לא נתעבל אצלו שום מאכל שאינו כשר והיה מקיאו (ראה שפע חיים, דרשות חורשי" תשמ"ב הנדמ"ה, פרשת תוריע מצורע, אות ה), והיינו משום שכת הקדושה שבמאכל גרם שלא יוכל לסבול את המומאה.

הצדיק באכילתו מעלה ומתקן את המאכלים

בענין זה ביאר האריז"ל (ליקוטי תורה, פרשת עקב) הכתוב (דברים ה, ג) כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. רצ"ל כי לא על הלחם, היינו החלק הגשמי של המאכל הנראה לעיניים, יחיה האדם, רצ"ל שלא זה הוא מקור חיותו, כי על כל מוצא פי ה', היינו חלק הרוחני והפנימי של המאכל, מזה יחיה האדם. לכן כל יהודי בבואו לאכול, טוב לו לדקדק שלא יאכל אלא דברים הצריכים לקיום גופו, שבכוחם יוכל לעבוד את הבורא בשלימות, וטרם אכילתו יברך בכוונה עצומה את הברכה הראויה, וכך יזכה להשפיע חיות לנשמתו.

לא כן הרשעים אשר כל אכילתם היא למלא כריסם ותאוותם, שעל ידי אכילתם מסתלקת מהם נשמתם, כי באכילה שאינה לשם שמים אי אפשר לקיים הנפש שהרי אין כח וחיות לנשמה,

המאכל, ומכח זה קשורים זה בזה על ידי המאכל, עכ"ל.

והמבונן בזה, דהנה הגוף הוא דבר דומם ככלי ריק שאין בו כלום, מעפר בא ואל עפר ישוב, ורק הנשמה שבתוכו מפיתה בו רוח חיים לפעול על פי ציווי הבורא ב"ה, שהנשמה מכנסת בו חיות דקדושה שיוכל להוציא מעשי המצוות מן הכח אל הפועל. אך בעוד שהגוף נהנה מחלק הגשמיות שבמאכל, שזה נותן לו כח הקיום בגשמיות, ראוי להתבונן איזה דבר נותן חיות וכח לנשמה, וממה היא ניונת. אמנם בכל דבר חומרי יש גם כח קדושה המשתלשל ממקום גבוה מעל גבוה והוא המקימו, וגם באוכל הגשמי יש חלק רוחניות של ניצוצי הקדושה, ומחלק הרוחני הזה שואבת הנשמה את חיותה.

והצדיק על ידי אכילתו בקדושה וטהרה עושה נחת רוח ליוצרו, ומאכילה כוון בוודאי ניונת הנשמה. וכנודע שאכילת הצדיקים היא ריח ניחוח כדוגמת הקרבן, כי הצדיקים אוכלים בלתי לה' לבדו במטרה להוסיף כח לעבודת בוראם, ועל ידי כך מעלים את המאכל ממדרגה למדרגה. ואף דטרם עלות המאכל לשולחן גבוה היה המאכל נחשב לדומם, אולם לאחר שהצדיק אכלו בקדושה ובטהרה ויחד בו יחורים, עלה המאכל הזה ונתעלה ונהיה לדבר רוחני שהנשמה ניונת ממנה, שכן עיקר אכילת הצדיק הוא להשביע נפשו ונשמתו הקדושה שמושבה ומשכנה במה, ולכן אינו מאבד המאכל באכילתו, אדרבה הוא מעלהו למדרגה נעלה יותר.

במשה רבינו ע"ה שעלה למרום ושהה שם ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה (שמות לה, כה), דלכאורה יפלא היאך יתכן שילוד אשה יהיה בכוחו להתענות מ' יום רצופים, הלא אמרו חז"ל (גדרים טו, א) שבועה שלא אוכל שבעה ימים מלקין אותו ויאכל לאלתר, והיינו שילוד אשה אינו יכול להתקיים בלי אכילה זמן כה רב, עיי"ש מה שתירץ. אך להנ"ל יבואר שפיר כי משה רבינו ברוב קדושתו גם בהיותו בארץ החיים לא היה זקוק לאכילה ושתיה בגשמיות, וכל אכילתו היתה כל כולה רוחניות כדי להזין את נשמתו המהורה, ואם כן גם כשלא אכל ולא שתה ארבעים יום לא הויק לו מאומה, וכמו שהיו צדיקים שהתענו אף ארבעים שנה, וזאת משום שגם כאשר אכלו לא הרגישו באכילתם מעם אכילה.

כל יהודי לפי מדרגתו יכול לאכול באופן שיוסיף חיות לנשמתו

ידוע מה שאמר זקה"ק מרודניק זי"ע, שראה בכוונות האכילה להאריז"ל (עיין סידור ר' קאפיל, סדר כוונות האכילה, כוונה בקיצור, דף פו, ב; משנת חסידים, מסכת מוצאי שבת, פרק ה, משנה ד-ט) דיש כוונה מיוחדת לכוון בעת שלוקחים המאכל ביד, ועוד כוונה מיוחדת בעת שמקריבים המאכל לפה, וכן כוונה אחרת בעת שמכניסים המאכל לתוך הפה, ועוד כוונה נוספת בעת לעיסת המאכל בין שיניים העליונים לתחתונים, ולכסוף כוונה מיוחדת בעת בליעת המאכל, ובכל כוונה יש שמות ויחודים קדושים שצריכים לכוון. והוסיף

ולכן בחייהם קרויים מתים (ברכות יח, א), וכאמור שהגוף נשאר כדבר דומם, והרי הם כאילו יש בהם נוד מלא רק רוח חיים, מחמת שבאכילתם נפלה נשמתם השוכנת במוחם והמה ירדו חדרי בטן, ומלי כרסיה זני בישא (ראה ברכות לב, א) ונפחת ערך המאכל שאכלו.

זהו שאמר הכתוב, צדיק אוכל לשובע נפשו, שאין יעוד אכילת הצדיק לצורך גופו הגשמי אלא לקיים נפשו ונשמתו, וכיון שאוכל כוונה ראויה אין הוא מאבד ומחסר את ערך המאכל, מה שאין כן וכמזן רשעים תחסר, שהרשעים על ידי אכילתם לשם חומריות ותאוה בלבד, נחסר להם מחיותם ואין לנשמתם כח הקיום.

בזה מבאר ענין אכילת המלאכים אצל אברהם אבינו כדי שלא לשנות מן המנהג, דהתמיהה בזה היא כאמור דלכאורה אין שייך כאן שינוי ממנהג המקום. אך המכוון הוא, דבראות המלאכים את אברהם אבינו אוכל בקדושה ובטהרה, המה ראו והבינו דגם אכילה שנראית כדבר גשמי, מכל מקום באמת יש בה עבודה קדושה בהעלאת הניצוצות הקדושים ביחודא שלים, והוה רבותיה שלא שינו מן המנהג בעולם הזה ואכלו אתו מתוך כוונה זו להעלות ולתקן הניצוצות הקדושים, ואף שאין פעולה זו שייכת להם בשמים ואינה אלא לצדיקים שוכני מטה, מכל מקום כיון שהיו בזה העולם אכלו גם הם כדי לא לשנות ממנהג הצדיקים השוכנים פה. עכתו"ד בתוספת נופך ביאור.

ובספה"ק דברי יחזקאל (פרשתו, ד"ה בגמרא) עמד על מה שמצינו

יתן חיות לנשמה המהורה ותשפיע עליו קדושה עילאה, בבחינת ואתה מחיה את כולם, שיהיו בו כח וחיות להתקיים.

כוונת אכילה בידיעה שהקב"ה גרם לנו הצורך לאכול

בספה"ק עבודת ישראל (פרשת שלח, ד"ה דבר אל) כתב על הפסוק (במדבר מז, יח) בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה', וז"ל: הנה הצדיק הקדוש מהו' משולם זיסל מאניפאלי אמר, כשהאדם אוכל בתאותו לפי דמיונו שאי אפשר לחיות בלא אכילה ושתיה, בוודאי מן הנמנע שירים ניצוצי הקדושה שבתוך המאכל למעלה. רק אם האדם חכם ומשכיל על דבר, ואומר בלבו, הלא בוודאי אם הבורא ב"ה רצה שנחיה בלי אכילה בוודאי היה אפשר להתקיים כמו עתה, אלא שהבורא ב"ה רצונו להחיות נפש כל חי על ידי אכילה, ועל ידי זה אני מוכרח לאכול בקדושה וטהרה שאני עושה רצונו בזה, ואז יש בכח אדם להרים ניצוצין קדישין לשורשם. וזה פירוש הפסוק, **בבואכם אל הארץ, דהיינו אל הארציות, ותרעו נאמנה אשר אני מביא אתכם שמה, כי אני הבאתי אותך לזה, שהרעבון והצמאון מאת השי"ת, והשביעה גם כן מאתו, אז והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה', ותגביהו הניצוצין קדישין למעלה ודפח"ח.**

ומעתה נבאר שאר הפסוקים, שכתוב, ראשית עריסותיכם חלה

ואמר, כשראיתי זאת תמהתי, דבשלמא בעת לקיחת המאכל וקירובו לפה ונתינתו לתוך הפה ולעיסתו, אפשר לכוון בכל פעולה כוונה אחרת, אבל כיצד אפשר לכוון בעת הבליעה בנפרד והלא בדרך כלל הלעיסה והבליעה באים כאחד, ואולם כשראה כיצד זקני הקדוש מצאנו זי"ע אוכל הבחין היטב שהלעיסה והבליעה הם שתי פעולות נפרדות עם כוונות מיוחדות, ולא היה בולע בשעה שהיה לועם המאכל בפיו, עכדה"ק.

אמנם אל יחשוב האדם שכל עניני האכילה בקדושה ובטהרה נמסר רק לצדיקי ארץ הקדושים שבכוחם לכוון יחודים וכוונות כאלו, ואל יאמר שאין לו עסק בגדולות ובגפלאות ממנו, שכן גם אדם פשוט יוכל להשיג זאת לפי עבודתו ומדרגתו, ובבואו לפני השולחן יכוון לבו לשמים שכל אכילתו תהא רק בכדי שיהא בו כח לעבוד את השי"ת, ובזה יש כח ביד כל אחד ואחד לפום דרגא דיליה להעלות את ניצוצי הקדושה. ועל ידי שאומר ומברך הברכה בכוונה עצומה, או על ידי שאומר דברי תורה בתוך הסעודה, אשר כבר הפליגו חז"ל (אבות ג, ב) בגדול מעלת שלשה שאכלו על שולחן אחד ויש ביניהם דברי תורה ששכינה שרויה ביניהם, יוכל גם אדם פשוט להשיג מדרגות באכילה, אשר כל אכילתו תהיה רוחנית ובזה יותן כח וחיות לנשמה שתהא ניונת מן המאכל שאכל.

וזוהו, כי לא על הלחם לברו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה', היינו הברכה שמוציא מפיו בכוונה או דברי התורה שאומר בעת הסעודה, זה

ידי זה הקריא את שם ה' בפי עוברים ושבים.

אכילה באופן הראוי משפיעה שמחה ורושם דקדושה

וידוע דהחילוק בין תענוג מדבר שבקדושה הנקרא תענוג רוחני, לתענוג מאכילה ושתייה שהיא תענוג גשמי, דבתענוג גשמי כגון שמתאוה לאיזה מאכל, אזי כל הנאותו היא רק בעת אכילתו, אולם לאחר סעודתו אין לו עוד שום הנאה ותענוג. ואדרבה כל מה שמרבה באכילתו הרי זה נעשה מאוס בעיניו, כמאמר הכתוב (משלי כה, טז) דבש מצאת אכול דייך פן תשבענו והקאתנו. מה שאין כן בענינים שבקדושה, הרי אף אחר שכבר קיים המצוה הריהו מתענג על ה' על שהקרה לו מצוה רבה כזו, ולא תפוג הנאותו, וככל שירבה בעבודת הקודש כן ישתוקק להרבות יותר ויותר (עין בינה לעתים, שמיני עצרת, דרוש ד).

בהצעה זו פירש בספה"ק ייטב פנים (שבת הגדול, אות ט) מה שאומרים בזמר כל מקדש בליל שבת, לנוח בו ולשמוח ותענוג אכול ושתו, כי באכילה סתם אין לו לאדם שמחה והנאה כלל אחר האכילה, ממ שאין כן באכילת שבת שאוכל בשמחה רבה ומכוון בו לענג את השבת, אם על ידי שירות ותשבחות לא-ל עולם ואם על ידי אמירת דברי תורה וכדומה, אזי מאכילה זו יש לו כמה לשמוח ולהתענג אחר כך. ולכן אומרים, לנוח בו ולשמוח בתענוג אפילו אחר שכבר אכול ושתו בלשון עבר, עיי"ש.

תרימו תרומה, פירוש שלא יאמר האדם, הנה אנכי עדיין רך בשנים ויש עת לכל תפץ כשאוקין אשוב לעבוד אותו יתברך בהגבהת הניצוצין קדישין, אבל עתה כתיב (קהלת יא, ט) שמח בחור בילדותך. ולזה אמר הכתוב, לא כן, רק ראשית עריסותיכם תרימו תרומה, כי עיקר העבודה בימי הילדות והבחרות כשהאדם שלם בכוחו, והוא הראשית לקדש מנעוריו, עכ"ל"ק.

אברהם אבינו הקריא שם ה' בעבודת האכילה

מדרגה זו של אברהם אבינו רמזה תורה בכתוב, ויטע אשל כבאר שבע, ושם היה אברהם אבינו אותו בדרכו בעבודת ה' על ידי האכילה, ולכן נטע אשל אשר בו נתן סעודות לכל מי שחפץ, וככך העלה את הניצוצות הקדושים שבמאכלים והזין את נשמתו הקדושה. והזה, ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם, שאכילתו היתה בבחינת כי על כל מוצא פי ה' כנ"ל.

לזה ביאר המדרש, אל תקרי ויקרא אלא ויקריא, כי על ידי אכילתו בקדושה לעיני כל העוברים ושבים שאכלו אצלו, ראו כל אפסי ארץ שאכילתו בקדושה ובטהרה ושבוה הוא מזין את נשמתו הקדושה, וכאשר אכלו ממאכליו של אברהם אבינו אזי גם הם קראו בשם ה' א-ל עולם. ונקט השם א-ל הרמזו על השפעת מזון וכלכלה, כמו שאומרים בברכת המזון, כי הוא א-ל זן ומפרנס לכל, להורות שעבודתו של אברהם אבינו היתה בענין האכילה, ועל

ובוודאי ראוי לו לשמוח שזכה לתקן
הניצוצות הקדושים, בבחינת שיתו
לבכם לחילה, היינו שקיים ענין 'חיל
בלע ויקיאנו' המורה על הוצאת ניצוצי
הקדושה לתקנם לשורשם.

ומתוך ד"ק בעידן רעוא דרעוין
ש"ק פרשת וירא תשנ"ג

ויורמז במסורה, דהרוצה לבחון עצמו
אם אכילתו היתה לשם שמים
בקדושה וטהרה, יברוק כאשר ואקחה
פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו,
רצ"ל אם לאחר שכבר אכל מקויים בו
וראיתם ושש לבכם, דאם גם אחר
אכילתו לכו שמח זהו הוכחה שנשאר בו
רושם דקדושה ולכן נהנה מהאכילה.

יעמדו על הברכה ידידנו הנכבדים שהרימו תרומתם קודש להדפסת הגליון

לזכר עולם יהיה צדיק
כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

ולזכות רפואתו השלימה של
הילד יוסף שמואל חיים בן מרים שיחי' לאוי"ט
בזכות תפילת רבים ישלח לו הקב"ה עזרו מקודש לרפאותו ולהחלימו מהרה בתשח"י

הר"ד יעקב אייכל הי"ו

קרית צאנו, נתניה

המסור בלונ"פ להדפסת והפצת גליונות הדברי תורה מדי שבת בשבתו

לעילוי נשמת אביו

הרה"ח ר' חיים דוב כ"ר משה אברהם ז"ל

נלב"ע ביום י"ח מרחשון תשפ"א

תנצב"ה

הרה"ח ר' שרגא יהודה יהושע איצקוביץ הי"ו

קרית צאנו, נתניה

לעילוי נשמת אביו

הרה"ח ר' משה יוסף כ"ר שרגא יהודה ז"ל

נלב"ע ביום כ"ד מרחשון תשס"א

תנצב"ה

יעמדו על הברכה ידידינו הנכבדים שהרימו תרומתם קודש להדפסת הגליון

הרה"ח ר' ישראל לצטר הי"ו

קרית צאנז, נתניה

לעילוי נשמות

חמיו הרה"ח ר' נתנאל צבי בן ר' מאיר ז"ל וקם

משב"ק אצל כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע

נלב"ע ביום כ"א מרחשון תשס"ב

חמותו מרת ביילא בת הרב אברהם בנימין בייניש אויערבך זצ"ל

נלב"ע ביום כ"ח מנחם אב תש"פ

גיסו הרה"ח ר' אברהם יוסף יוסקא בן ר' נתנאל צבי ז"ל וקם

נלב"ע ביום ח' אלול תשפ"ב

תנצב"ה

הרה"ח ר' יוסף בורד הי"ו - קרית צאנז, ירושלים

ובניו הי"ו

לעילוי נשמת זוגתו-אימם

מרת לאה שיינדל ב"ר שמואל זנוויל ע"ה

נלב"ע ביום כ"ג מרחשון תשנ"ז

תנצב"ה

הרה"ג ר' חיים ישראל הורוביץ שליט"א - ראש כולל צאנז, צפת

והרה"ג ר' צבי אלימלך הורוביץ שליט"א

דומ"צ ביהמ"ד "דברי חיים", כפר גנים פ"ת

לעילוי נשמת אביהם

הרה"ח ר' אריה ב"ר קלונימוס קלמן הלוי ז"ל הורוביץ

בונה ומקים בית מדרשנו "דברי חיים" בכפר גנים פתח תקוה

נלב"ע ביום כ"ד מרחשון תשנ"ז

תנצב"ה

לקיים רצון צדיק!

המעוניינים לתרום להדפסת גליונות הד"ת

לכבוד השמחה במעונם או להנציח קרובים

נא יפנו מבעוד מועד במלפון: 052-7140042

יעמדו על הברכה ידידינו הנכבדים שהרימו תרומתם קודש להדפסת הגליון

הרה"ח ר' משה אברהם גלנץ הי"ו

ירושלים

לזכות בתו תחי' לרגל שמחת אירוסיה במזל טוב
עב"ג המו"מ בתויר"ש הבה"ח מוריניו יקותיאל יהודה הלוי פריזנט שיחי

בן הרה"ח ר' ישעיה צבי הי"ו

יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

הרה"ח ר' מרדכי זאב רוזנברג הי"ו - אלעד

העומד לימיננו במסירות ובנאמנות להדפסת הגליונות מדי שבת בשבתו

לזכות בתו תחי' לרגל שמחת אירוסיה במזל טוב

עב"ג המו"מ בתויר"ש הבה"ח החבר צבי פקטה שיחי

בן הרה"ח ר' ברוך מרדכי ז"ל

יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

המשוב"ק הרה"ח ר' אברהם דוד שכטר הי"ו

קרית צאנו, נתניה

לזכות בתו תחי' לרגל שמחת אירוסיה במזל טוב

עב"ג המו"מ בתויר"ש הבה"ח החבר יקותיאל יהודה ויינגרטן שיחי

בן הרה"ג ר' גדליה שליט"א

יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

הר"ר מרדכי דוד מאיר אקרמן הי"ו

קרית צאנו, נתניה

בן הרה"ח ר' אריה יקותיאל הי"ו, וחתן הרה"ח ר' אהרן אלישע באנדא הי"ו

לזכות בנו אלימלך שיחי שנולד במזל טוב

יזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י

אחד מאנ"ש הי"ו

לרגל השמחה במעונו במזל טוב

יזכה שאך ששון ושמחה ישרו במעונו וירוהו רוב נחת ואושר מכל יו"ח

הרב יואל צבי ראטה שליט"א

קרית צאנז, נתניה

בן הרה"ג ר' יעקב עזרא שליט"א, וחתן הרה"ג ר' אליעזר אסטרייכר שליט"א
לזכות בנו אהרן מרדכי שיחי שנולד במזל טוב
יזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י

הר"ר אהרן דוד בלומנטל הי"ו

קרית צאנז, טבריה

בן הרה"ח ר' מרדכי ברוך הי"ו, וחתן הרה"ח ר' מרדכי ויזל הי"ו
לזכות בתו תחי שנולדה במזל טוב
יזכה לגדלה לבעל תורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י

הר"ר דוד משה ויינברגר הי"ו

צפת

בן הרה"ח ר' ישראל צבי הי"ו, וחתן הרה"ח ר' ברוך דוב הלוי קליין הי"ו
לזכות בתו תחי שנולדה במזל טוב
יזכה לגדלה לבעל תורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י

הר"ר שאול שכטר הי"ו

ביתר עילית

בן הרה"ח ר' אברהם מרדכי הי"ו, וחתן הרה"ח ר' יחזקאל ברבר הי"ו
לזכות בתו תחי שנולדה במזל טוב
יזכה לגדלה לבעל תורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' שמחה ניסן ז"ל בן הגה"ח ר' שלמה דוד ז"ל רוטנברג

נלב"ע ביום כ"ב תמוז תש"ע

תנצב"ה

מרשימותיו נערך שיעור החומש רש"י משנת תשי"א בגליון זה

שנמסר לידינו באדיבות לבו של בנו

הרה"ג ר' שלמה דוד רוטנברג ז"ל

נלב"ע ביום כ' תשרי, ד' דחה"מ סוכות תשע"ה

תנצב"ה

המחותנים, הרה"ח ר' דוב בער הלבפשטאם הי"ו

ירושלים

והרה"ח ר' בצלאל הכהן לוינשטיין הי"ו

קרית צאנז, נתניה

לזכות בנו המו"מ בתויר"ש הבה"ח מרדכי הלבפשטאם שיחי

ובתו הכלה תחי' לרגל שמחת נישואיהם במזל טוב

החתונה אי"ה ביום ראשון הבעל"ט, י"ט מרחשון, באולם 'היכל רוזנברג' קרית צאנז נתניה

יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

המחותנים, הרה"ח ר' יוסף מרדכי בלומנטל הי"ו

קרית צאנז, נתניה

והרה"ח ר' אלימלך ברבר הי"ו

קרית צאנז, נתניה

לזכות בנו המו"מ בתויר"ש הבה"ח שלמה זלמן בלומנטל שיחי

ובתו הכלה תחי' לרגל שמחת נישואיהם במזל טוב

החתונה אי"ה ביום שני הבעל"ט, כ' מרחשון, באולם 'היכל רוזנברג' קרית צאנז נתניה

יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

המחותנים, הרה"ח ר' יחזקאל הכהן וולף הי"ו

ירושלים

והרה"ח ר' משולם פייש ארנפלד הי"ו

קרית צאנז, נתניה

לזכות בנו המו"מ בתויר"ש הבה"ח מנחם מענדל ראובן הכהן וולף שיחי

ובתו הכלה תחי' לרגל שמחת נישואיהם במזל טוב

החתונה אי"ה ביום שלישי הבעל"ט, כ"א מרחשון, באולמי 'דימול פלטינוס' רמת גן

יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

הרה"ח ר' שלמה יצחק הרשקוביץ הי"ו

קרית צאנז, נתניה

לזכות בנו המו"מ בתויר"ש הבה"ח אברהם שיחי

לרגל שמחת נישואיו במזל טוב

עב"ג תחי' בת הרה"ג ר' יצחק שכטר שליט"א - חיפה

החתונה אי"ה ביום רביעי הבעל"ט, כ"ב מרחשון, באולם 'היכל רוזנברג' קרית צאנז נתניה

יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י